



# MUSEITIDNINGEN

Medlemsblad för Råå Museiförening



## I DETTA NUMMER:

- ◆ **Ruben Rausing**  
– visionären från Råå
- ◆ **Råå för 100 år sedan**
- ◆ **Helsingborg och omvärden 1918**

Äntligen, Ruben Rausing packar upp Tetran, den omtalade förpackningen som skulle ge namn till det framgångsrika företaget Tetra Pak.

# Anställd personal och ideella krafter



Guidning av Majautställningen med många intresseade åhörare.

## Museiföreningen

Det är åter dags att summera det gångna året för Råå museiförening, och det är en synnerligen angenäm uppgift. Föreningen fick ett betydande antal nya medlemmar under 2017, och besöksiffran blev hög med fram för allt många betalande besökare. Detta berodde till största delen på att årets mycket uppskattade utställning "Textilkonstnären Maja Sjöström" drog stor publik från när och fjärran. Mycket viktigt var den hjälp med marknadsföringen som vi fick genom

intressanta artiklar i HD/Sydsvenskan och även i Dagens Nyheter. Eftersom intresset för utställningen blev så stort beslöt man att utöka museets normala öppettid med flera veckor. Att sätta högtflygande mål är alltid viktigt, och visst hjälpte dessa reportage till att "sätta Råå på kartan", för det är ju det vi vill – att vi skall få fler besökare till vårt fina museum.

Än en gång drog museets julmarknad "Gammeldags jul" otroligt många besökare - både gamla och unga - som köpte julsaker/julklappar, tog lotter och

drack kaffe med lussekatt eller glögg med pepparkaka eller bara gick runt och tittade på allt och alla. Att tomtefar kom med båt till Råå uppskattades inte bara av barnen utan lika mycket av de vuxna. Julmarknaden blev succé än en gång! Tack "Tändkulans vänner" för att ni ställde upp och kom med Tomtefar till fiskekajen.

## Föreningsmöten

Det välbesökta årsmötet ägde rum den 28 mars. Ordförande Hans-Ingvar Green hälsade alla varmt välkomna. Till ordförande valdes Sven Wittgren och till sekreterare valdes Lisbeth Råvik. Inga ledamöter hade aviserat om sin avgång från styrelsen, utan årsmötet beslöt om omval av ledamöter.

Efter årsmötet kåserade Mona Green på ett mycket intressant sätt om "Decauvillen – Lilla Spöket", den lilla ångloksdrivna järnvägslinjen mellan Helsingborg-Råå-Ramlösa.

På föreningens höstmöte den 24 oktober berättade Bengt Högberg på ett mycket informativt sätt om det viktiga arbete som Sjöräddningssällskapet gör och om stationen här på Råå.

Anställd personal och ideella krafter Utan museets två anställda hade sommarens intensiva verksamhet haft svårt att fungera, och det var Christine Lundmark och av Annika Olsson som höll i det

dagliga arbetet och fick det att flyta på. Efter årets säsong bestämde Annika sig för att ägna sig åt annan verksamhet. Ett stort tack till er båda för allt arbete ni lade ner för att få museets vardag att fungera. Under hösten började styrelsen leta efter lämplig ersättare.

Det var också stora arbetsinsatser från styrelseledamöterna och andra ideella

krafter som gjorde att vi kunde genomföra både sommarens utställning och höstens julmarknad. Det är massor av timmar som läggs ner för att museet och dess aktiviteter skall bli lyckosamma. I höstas tog Ragnar Thornberg initiativ till att "jobbargänget" skulle återuppträda. Det är ett antal herrar med olika kompetenser som samlas på onsdagsförmiddagar

för att reparera, laga, måla, ändra om osv. – ja, sköta en hel del av underhåll av museibyggnaden och dess innehåll. Denna grupp behövs verkligen.

## Aktiviteter

De uppskattade söndagsaktiviteterna fortsatte. Det blev både trevliga kåserier, intressanta föredrag och filmvisningar. En söndagseftermiddag var det gruppen Howling Wind som gladdade många lyssnare med sina härliga sjömanssånger.

Modellbåtarnas dag genomfördes i fint väder. När det var dags för Fiskelägets ►



## STYRELSEN

Museiföreningens styrelse, som under året 2017 haft 8 protokollförda sammanträden, har bestått av

**Hans-Ingvar Green – ordförande**

**Ulf Swanstein – v ordförande**

**Gunilla Kittel – kassör**

**Lars Wallin – sekreterare**

**Elsa-Lena Ryding**

**Hans-Olof Ohlsson**

**Lisbeth Råvik**

**Ingrid Högberg**

**Inga-Lena Stelzer**

**Britt Siversson Holmén**

**Lars-Erik Mattsson**

dag var vädret verkligen på vår sida - jo, vi hade faktiskt några fina dagar denna sommar – och då passade museet på att ha en del extra aktiviteter, bl.a. loppis och försäljning av korv och kaffe. Det var positivt att dessa olika arrangemang drog mycket folk till hamnen och museet.

Det samarbete som museet under det gångna året hade med skonaren Nina och dess skeppare hoppas vi skall få en för båda parter givande fortsättning.

### Studieresa

I april ordnade museet en studieresa till Oskarshamn och Karlskrona. I Oskarshamn fick vi mycket intressanta guidningar på både Båt- och Maskinmuseet och på själva Sjöfartsmuseet. Färden gick därefter till Karlskrona, där Marinmuseet besöktes.

Besöken gav oss många bestående intryck och många idéer till hur vi kan göra förändringar på vårt museum, samtidigt som det gavs tillfällen till trevlig gemenskap.

### Bidrag och ekonomi

Årets verksamhet innebar en betydande ökning vad gäller entréintäkter, intäkter från julmarknaden, försäljning m.m. Under det gångna

året fick museet än en gång ett generöst bidrag på 50 000 kr från ”Fartygsbefälhavarnas understödsfond”, vilket kommer väl till användning vid reparationen av riggen, som står utanför museet. Trots ökade driftkostnader blev resultatet positivt med en vinst på ca 35 000 kr.

**Ett stort tack** till er alla som på olika sätt hjälpte till att göra året 2017 till ett mycket lyckat år för RÅÅ MUSEUM FÖR FISKE OCH SJÖFART.

**Hans-Ingvar Green**  
Ordförande



Malmö Modellbåtklubbs fantastiska båtar.

Foto: Hans-Ingvar Green  
(gäller båda bilderna)

## ÅRETS UTSTÄLLNING



# RUBEN RAUSING

*Visionären från Råå*

*Ruben Andersson född 17 juni 1895.  
Ruben Rausing död 10 augusti 1983.*

*Ett händelserikt liv väntade Mathilda och August Anderssons son. Låt oss följa honom en bit på vägen från barndomen på Matrosgatan till visionär entreprenör.*

*Sommarens utställning på Råå museum uppmärksammar Rååsonen, som med djupa rötter i vårt samhälle lade grunden för det världsledande företaget – Tetra Pak.*

Det är lätt att få veta ”allt” om kända personer idag, ett namn noterat på Google eller Yahoo till exempel räcker för att öppna upp nätet. Jag börjar med att skriva in *Ruben Rausing* och får snabbt resultat. Massor med träffar; böcker, tidningssartiklar från Sverige och omvärlden, företagsinformation, osv visar sig på skärmen. Det är bara att läsa och välja bland allt material, eller...?

En artikel för Museitidningen kräver något mer än vad nätet kan ge, något ►



alldeles extra. Här krävs bästa möjliga källa – Åsa Rausing-Roos. Åsa är brorsdotter till Ruben, släkten har hon perfekt koll på, inte minst på sin farbror, som hon hade nära och god kontakt med under många år. Detta är främst Åsas porträtt av en dynamisk och uppskattad farbror, som gärna förmedlade intressanta tankar till sin unga, lyssnande släkting om livets mål och mening, när det intensiva arbetslivet hade övergått i ett lugnare tempo.

### Dina gener är ditt öde

*Allt är förutbestämt. Dina gener är ditt öde.* Åsikten är Ruben Rausing och han återkommer i flera intervjuer till de orden. De egenskaper och förutsättningar som han själv fick med sig från fadern August Andersson och modern Mathilda född Svensson, var de bästa. En ”jordnära” familj, Augusts, och en som haft havet och fisket som bas, Mathildas, förenades 1894. Samma år byggdes Matrosgatan 14, barndomshem för Ruben och syskonen Greta och Cecil, men också för kusinerna Samuelsson. Huset var ett parhus, August Andersson och hans svåger Samuel Andersson gift med Mathildas syster Ida hade gemensamt sökt, och fått tillstånd för bygget.

Modern Mathilda var dotter till Rååfiskaren Sven Bengtsson, om honom och hustrun Margaretha och deras nio barn har du kunnat läsa i tidigare nummer av Museitidningen. Fadern August hade sina rötter på en gård i Norra Mellby men hade valt att utbilda sig till målare. Vad som förde honom till Råå är lite osäkert, troligen arbete eller möjligen hans syster Mathilda, gift med Verner Thurin, som brukade en rejäl gård i Pålstorp.

August Andersson skrivs oftast som ”handlanden” när Ruben Rausing bakgrund noteras, men på Råå var han känd som Målarmästare, ordförande i Missionsförbundet, föreståndare för Betel under drygt 30 år, kommunalnämndsortdförande före Råås inkorporering med Helsingborg och en man med åtskilliga förtroendeuppdrag. Hans omtanke om de svaga i samhället var stor.

Ruben Rausing har ofta betonat faderns starka gudstro, hans engagemang för sociala frågor och hans fasta principer, med ledord som flit, sparsamhet och hög moral. Egenskaper som kunde göra honom misstänksam och skeptisk mot personer med mera vidlyftigt leverne.

Mathilda Andersson har beskrivits av sin son Ruben som en kvinna med ”båda fötterna på jorden”. Hon var medlem i Missionsförbundet men inte så intresserad av samfund och tro. Hon skötte familjens färghandel, hon var ekonomisk och driftig, egenskaper som tydligen fördes vidare. OCH hon var övertygad om att sonen Ruben skulle lyckas väl i livet! Så rätt hon hade.

### Pojkårens lärdomar

Det är alltför lätt att fastna i släkt- och familjehistoria, men nu ska vår artikel handla om gossen Ruben, äldst av de tre syskonen Andersson. På bilden, från 1905 är familjen samlad, August, Mathilda, den tioårige Ruben, system Margaretha ”Greta” och den yngre brodern Cecil, född 1900.

– ”Det var en lågborgerlig miljö, förklarar Ruben Rausing, och vi fick lära oss att vända på slantarna.” Meningen är ett citat från ett samtal mellan Ruben och vännen Bertil Heddelin, tidigare chefredaktör på ►



Året är 1905, August och Mathilda Andersson poserar i trädgården med barnen Ruben, Greta och Cecil.

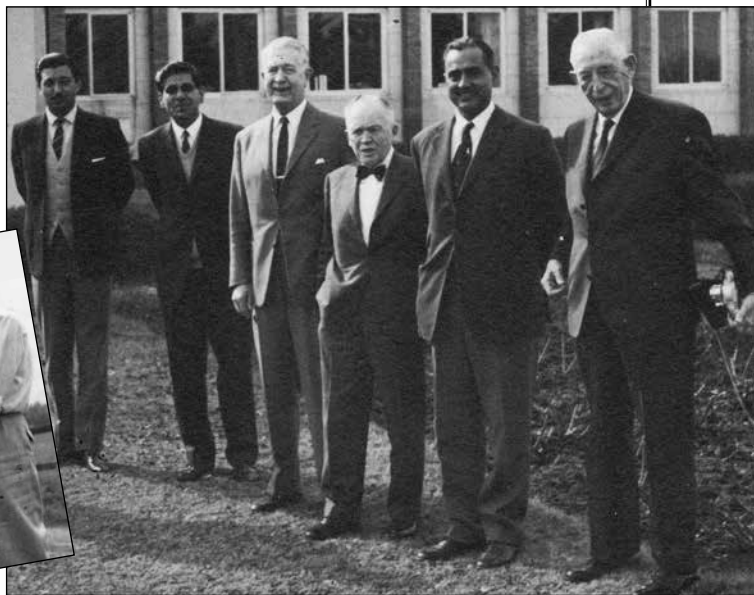


Det antika Grekland lockade. Sittande fr v Ruben, Åsa och Sven Rausing, stående Gunhild Carlsson, värdinna på Simonorp. Sven var Rubens språkbegåvade yngste sonen som bl a översatte Alfredo Panzinis roman Flickan och dygden.

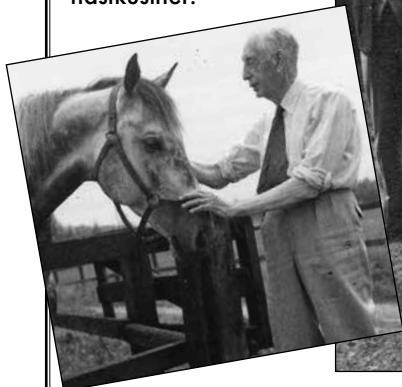


5 kronor fick Ruben Rausing för bilden av den strandade skonerten utanför Råå.

Tetra Paks grundare bär en av dagens ägare, Finn Rausing, till dopet 1955. Stiliga faddrar var Margaretha Samuelson och Åsa Rausing, nästkusiner.



Fyra mångåriga goda vänner i Pakistan 1969. Fr v Bertil Ohlin, professor mm, Henning Throne-Holst, f d SAS-direktör mm, Syer Ali Babar f d finansminister och Ruben Rausing.



En klapp på nosen. Kor och hästar fanns det gott om på Simonorp.

Dagens Nyheter. Samtalet är publicerat i boken *Minnen från Helsingborg och dess skola*, 1981.

Uppväxtåren på Råå kom att prägla den blivande entreprenören. Det är intressant att läsa hur det tidiga 1900-talet skulle komma att påverka hans tankar och handlingar och den åldrade Ruben återkommer ofta till funderingar om det samhälle han växte upp i.

Decennierna före förra sekelskiftet och fram till Första Världskriget var något av en Guldålder för Råå, Sveriges största fiskeläge. Fisket var lönsamt och fiskeflottan var omfattande. Fisket genererade inkomster som placerades i fartyg, ofta partägda, och med den utvecklingen följde verksamheter som varv, smedjor, olika hantverk och affärer. Arbetsamma och flitiga småföretagare var något av en förebild för det goda samhället under Ruben Anderssons uppväxt.

Industrialismen var på gott och ont, ansåg han, när han såg tillbaka. Främst oroade han sig för att produktionen av jordbruksvaror inte skulle kunna mätta en

växande befolkning i världen. Han talade gärna om det samhälle som var hans barndoms, då dominerade självhushållet, man var försiktig med utgifter. Hemsytt, hemmagjort, hemlagat var självklarheter.

I samtalet ovan berättade han om olika konserveringsmetoder, insaltning av sill och fisk, rökning av korv och fläsk, konservering av bär och frukt. Han noterade att byteshandeln mellan lantbrukare och fiskare var till fördel för dem båda.

Lite märkliga åsikter för en framgångsrik industrialist, kan vi tycka idag, Konsumtion var ett ledord för många, men uppväxten och inte minst faderns socialliberala ideal hade satt djupa spår.

### De första affärerna

*Min första förpackningsaffär*, sätter Ruben Rausing som rubrik på en historia där han skriver om de tidiga skolåren på Råå. Vi får veta hur den blåa fullskrivna anteckningsboken överlämnas till "fru Söderlund" för att i hennes erfarna händer förvandlas till karamellstrutar. Betalningen för detta utmärkte förpackningsmate- ►

rial var en eller i bästa fall två nykokta knäck. Nu var detta ett sätt för flera Rååbarn att komma över godis på, men få tänkte väl på strutarna som en framtida affärsidé. ”Moster Hedvig på Skeppargatan”, nämns i flera minnesanteckningar, kanske var det samma dam?

Rubens sparsamhet och affärssinne skulle snart handla om mer än karamellstrutar. Veckopeng förekom hos familjen Andersson. Det låter väldigt modernt tycker jag och frågar förstås Åsa Rausing-Roos. Vi enas om att detta nog infördes när det var dags för skolgång i Helsingborg. Avgift för resa skulle betalas och 15 öre kostade en kopp varm choklad som tillsammans med medförda smörgåsar var skolgossens lunch. Resten stoppades ner i en lersparbössa. Där hamnade också pengar från jordgubbsplockning på Raahus, kan Åsa berätta. Sparbössan fick inte tömmas mer en gång per år, då för inköp av prissänkta böcker eller vid goda affärstillfällen. Man kan säga att den unge Ruben lärde sig att investera för att tjäna.

### Kamera och gevär

Två utmärkta investeringar i pojkåren betonade senare den framgångsrike entreprenören, en kamera för 10 kronor och ett gevär för 12 kronor. Kameran blev flitigt använd och den strandade skonerten, sidan 9, fotograferade Ruben norr om Råå hamnpir efter en av det tidiga 1900-talets svåra vinterstormar. Bilden såldes för 5 kronor till Dagens Nyheter.

Geväret var en stor investering, men den satsningen förräntade sig väl. Ruben använde geväret från Husqvarna vapenfabrik flitigt för att skjuta kaniner och raphöns på Örby fältet. Jaktbyte såldes till släkt och grannar. Så småningom blev det fler och mera avancerade gevär och

villebråden större, men det första geväret fick senare en framskjuten placering i sonen Gads vapensamling.

*Gads vapensamling?* Nu blir det ett litet avbrott i Rubens historia, en fotnot kan vi väl kalla det. ”Dina gener är ditt öde” återkom Ruben Rausing till i flera intervjuer under åren, och här stämmer den hypotesen väl, eller vad tycker du?

Gad Rausing, äldst av Ruben och Elisabeth Rausing tre söner hade studerat kemi i Lund, arbetat med utveckling av förpackningsmaterial inom Åkerlund & Rausing och blivit satt som vice vd inom Tetra Pak 1954. MEN inte minst var han en hängiven humanist och arkeolog, han disputerade i arkeologi i Lund 1967 och blev samtidigt docent. Avhandlingsämne? Pilbågar! Så vi kan anta att hans ”vapensamling” utöver faderns första gevär, och troligen andra jaktvapen var väl fylld med pilspetsar av flinta och ett antal pilbågar.

### Den växtsamlande cykelentusiasten

En cykel inköpt på cykelfabriken Triumph på Södergatan, var en av Rubens investeringar. Tack vare den kunde många tioöringar/respengar till skolan sparas.

Cykeln var inte bara en ”sparbössa” för de budgeterade respengarna, den gav frihet och med den kunde den växtintresserade skolpojken färdas Skåne runt i sin jakt på bidrag till sitt herbarium. I samtalen med Bertil Heddelin avslöjar Ruben att hans herbarium var skolans största!

*Nja, det undrar jag,* invänder brorsdottern Åsa när jag berättar vad jag just läst. *Jag tror att pappas var större.*

Pojkarna Andersson delade intresset för djur och natur. Ruben var fem år äldre än brodern Cecil och hade redan hunnit tillbringa mycket tid, till och med arbets-



Ruben Rausing's yngre bror Cecil, advokat och orkidéespecialist.



Simontorp Säteriet med anor från 1600-talet köptes 1941 av Ruben Rausing

och med enstaka träd också. Han var väldigt intresserad av skog och när han köpt Simontorps Säteri och fick tillgång till omfattande markområde lät han plantera en hel del skog. När han planterade barrträd på en speciellt fin blomsteräng blev pappa inte glad.

tid, på Farbror Thurins gård i Pålstorp, så bröderna hade lite olika preferenser inom växtvärlden. Pappa älskade blommorna och farbror Ruben träden, sammanfattar Åsa. Pappa var specialist på Skånes vildväxande orkidéer, han skrev artiklar om dem och höll gärna föredrag om sina favoriter. I hans ungdom fanns det vilda orkidéer på det då atrika Örbyfältet.

Farbror Ruben var trädmannen och han såg nog både nytta och nöje med skogen

### Skolåren 1902 – 1915

Ruben Rausing hade såväl ”läshuvud” som energi. De fem åren på läroverket för gossar i Helsingborg blev hans språngbräda ut i livet. Efter de första skolåren på Råå valde han den så kallade Högre Folkskolan, norr om kyrkogården. Huset är rivet sedan decennier och marken ingår i kyrkogården område. Det valet har Ruben beklagat senare, två år i fortsättningsskolan gjorde att han var ►



äldre än sina kamrater i klass fem på läroverket.

Vår ambitiösa Rååpojke blev förstås något av en mönsterelev. Han var duktig i de flesta ämnen, kemi och biologi och modersmål – det hette så på den tiden – toppade, däremot klagade han på att Högre fortsättningsskolan inte hade rustat honom med de bästa matematikgrunderna. Men den bristen kompenserade han med råge på Handelshögskolan.

Genetik ville Ruben arbeta med, alternativet var att läsa medicin, men den långa läkarutbildningen skulle bli för kostsam. Han tog sin studentexamen 1915, första Världskriget pågick och det blev värnplikt i stället för studier.

Nu slog ödet till! Inte i form av gener utan i möte med rätt person. Ruben Rausing har berättat att han på kaserngården träffade Bror Linderöth som redan avverkat två år i Lund och läst ekonomi för den kände professorn Knut Wicksell. Bror Linderöth medförde både kursböcker och skönlitteratur och nu var valet lätt. Handelshögskolan i Stockholm blev nästa mål för Ruben, som vid denna tid i livet bytte Andersson mot Rausing.

### Stockholm och Handelshögskolan

Året är 1916, Ruben Rausing är en ung man med stora ambitioner och goda förutsättningar. Handelshögskolan i Stockholm är hans första mål och det är nu som den definitiva grunden läggs för de framgångar som skulle leda till grundandet av ett företag med världsräkte.

Vi måste påminna om den spridda historia som även vi har berättat tidigare i Museitidningen, den om moster Johanna och finansieringen av systersonens Stockholmsstudier.

”Moster Johanna!” var den framgångsrika fiskhandlerskan och mostern som Ruben



vände sig till för att be om studielån. Det finns varianter på såväl historia som på den summa som skulle behövas. Enligt Åsa, hennes version är förstås den rätta! bad moster Johanna om lite betänketid, men redan dagen efter hade hon bestämt sig och överlämnade en bankbok med 1 600 kronor.

Handelshögskolan var inte ”bara” känd för sin höga kvalitet på utbildning,

det var också den högskola där eleverna knöt nätverk för livet och fick kontakter med välkända ekonomer, högutbildade föreläsare, och välkända företagare. Många av de studenter som hade gått på skolan fortsatte hålla kontakt, höll koll på de speciellt duktiga eleverna, kom och föreläste om ”sina” företag osv. Så skulle även Ruben Rausing göra.

Efter examen från Handels 1918 ►

Ljuset mitt i bilden! Ruben Rausing tar man inte fel på. Bilden visar avgångsklassen från Högre folkskolan 1910.

Vi tror att många läsare av Museitidningen känner igen mor- och farföräldrar eller deras föräldrar. Hör gärna av er och berätta för oss på museet.



Ruben Rausing och Elisabeth Varenius  
också hon från Råå gifte sig 1921.  
Lisa dog 1946 i cancer och till minne av  
henne har Ruben Rausing lämnat gene-  
rösa bidrag till cancerforskning.



Ruben Rausing,  
studentexamen 1915.

ningar för matvaror  
var framtiden. Det  
var inte så lätt som  
han hade hoppats på  
och Ruben Rausing  
började planera för  
en ny framtid.

Ytterligare en modernitet med framtiden  
för sig hade Ruben Rausing stiftat kontakt  
med under denna sin första USA-vistelse  
– bilen! I boken *Nordvästskånskt* utgiven  
1958 då Helsingkronagården invigdes  
skrev Ruben om sitt första bilköp till-  
sammans med vännen Gerhard Törnqvist,  
senare professor vid Handelshögskolan.  
Han kallar sitt kapitel i boken ”Mellan  
medeltid och atomålder” en fascinerande  
och tänkvärd analys av tiden mellan ca  
1850 och 1950.

I USA hade han fått insyn i ett ungt  
dynamiskt samhälle där teknik och ny  
industri skapade nya produkter och nya  
arbetstillfälle och gav möjligheter för den  
som ville och vågade satsa.

Kontakten med Handelshögskolan och  
sina vänner och lärare där skötte Ruben  
Rausing väl. Tillbaka till Stockholm och  
Esselte anlitas han under 1920-talet  
gärna både som föreläsare och inspiratör.

Bertil Ohlin, Rubens nära vän sedan  
skolåren i Helsingborg hade tagit sin exa-  
men vid Handelshögskolan 1919. När han  
tio år senare återvände till skolan som pro-  
fessor i nationalekonomi blev kontakterna  
mellan de båda och deras unga familjer än

mera intensiva. Vi vågar nog anta att de  
två nära vännerna diskuterade framtiden  
såväl den personliga som världens.  
Ruben Rausing stod vid ett vägsval. Han  
lämnade Esselte besviknen över att inte  
få gehör för sina framsynta planer men  
inställd på att lyckas med sina framtids-  
planer.

### Framtiden fanns i Lund

Erik Åkerlund var tidningsman, fram-  
gångsrik företagare och majoritetsägare  
i Åhlén & Åkerlunds förlag. Ruben  
Rausing var intresserad av att köpa in sig  
i förlaget men den delen såldes till Bon-  
niers. I stället bildades det nya förpack-  
ningsföretaget Åkerlund & Rausing hösten  
1929. Man kan säga att Erik Åkerlund  
hade pengarna och Ruben Rausing kun-  
skaperna och drivkraften för att påbörja  
uppbyggnaden till det som skulle bli det  
världskända företaget Tetra Pak. Efter  
starten i Stockholm flyttades verksam-  
heten till Malmö och senare till Lund.  
Erik Åkerlund som var ca trettio år äldre  
än Ruben lämnade, in kom nya krafter  
och en oviss, turbulent och dynamisk  
framtid väntade.

Nu närmar vi oss den punkt i berätt-  
elsen när den flitige visionären från Råå  
lämnar åren av uppväxt, studier och  
förberedelser bakom sig och skriver in  
sig i svensk Industrihistorias toppskikt.  
Den framgångsberättelsen får du möta  
den 1 maj på säsongens huvudutställning  
på Råå Museum. Tetra Pak, Tetra Laval,  
svenskt och Internationellt  
företagande.

### Låt oss bara nämna några hållpunkter.

Åkerlund & Rausing flyt-  
tade till Malmö 1930. 1933  
köpte Ruben Rausing ut Erik  
Åkerlund. Huvudkontoret



Ruben Rausing med sönerna Gad och  
Hans vid prototypen till den omtalade  
förpackningsmaskinen. Kom till sommar-  
ens utställning så får du veta mera!

flyttade till Lund 1939 men tillverkningen  
blev kvar i Malmö. 1945 började fabriken  
för det nu allt mera lönsamma förpack-  
ningsföretaget att byggas i Lund. 1944  
hade företaget sökt patent på den omta-  
lade förpackning som skulle ge det nya  
företaget Tetra Pak sitt namn.

1950 registrerades företaget Tetra Pak  
och 1951 blev Hans Rausing utnämnd  
till vd för företaget, äldre brodern Gad  
tillträdde senare som vice vd.  
Hans Rausing var en dynamisk företag-  
sledare med starkt intresse för företagets  
internationella utveckling. 1993 lämnade  
Hans Rausing Tetra Pak/Tetra Laval och  
sålde sin del till den äldre brodern och  
hans familj.

Stina Norling

*Resten är företagshistoria, och den möter  
du hela sommaren på vårt museum.*



Bygdens son!  
Byst av Ruben Rausing  
pryder torget, som också  
bär hans namn.

Foto från Tetra Paks arkiv och  
Åsa Rausing-Roos familjarkiv



# En mångårig medarbetare om Ruben Rausing

*"When I joined Tetra Pak – that was the best thing I ever did in my life" säger Ragnar Mandersson i en intervju för några år sedan. Ragnar Mandersson, som under större delen av sitt aktiva yrkesliv var knuten till Tetra Pak, är en av de få i ledande ställning som finns kvar och kan berätta om sitt samarbete med Ruben Rausing. Här får vi läsa om några av hans minnen av Ruben Rausing.*

Trettio år efter mitt födelseår, 1928, började min resa på Tetra Pak, en svindlande sådan som gav mig breda och oförglömliga perspektiv på livet och vad det innebär att arbeta i ett dynamiskt företag. Jag hade tidigare varit verksam ibland annat Brasilien under ett par år, då inom textilindustrin som var i utförsbacken.

En annons lockade mig att söka nya utmaningar, det blev en anställning i Tetra Pak. Jag skulle fylla 29 med ansågs vid första intervjun "för gammal". Jag stod dock envist på mig och fick möjligheten att påbörja ett äventyr under Ruben Rausing's ledarskap, en kreativ, dynamisk person med alla de egenskaper som krävs för att vara en framgångsrik entreprenör.



Ragnar Mandersson

Jag började med en utbildning i ett och ett halvt år i hur förpackningar tillverkas och fick en god uppfattning om Tetra Paks sätt att tillverka material. Jag blev rådgivare till licenstagare och arbetade ett antal månader i USA och Finland och kortare perioder i Frankrike, Norge och Tyskland. Ruben Rausing sökte patent för Tetra Pak förpackning 1944 och det beviljades 1948. Första

tillverkade fyllningsmaskinen levererades till Lunds mejeri 1952. Men Ruben Rausing sökte vidare vyer. Han ville etablera sitt företag ute i världen.

Första steget blev beslutet att bygga den första fabriken i Italien, i en liten ort som heter Rubiera, några kilometer från Modena. Jag blev utsedd till fabrikschef och flyttade till Italien. Modena var en



spännande stad, känd för sin tillverkning av Ferrari, Maserati, Lamborghini bilar och Ducati motorcyklar. När den blivande fabriken var halvfärdig ringde Ruben Rausing. Han ville visa för ett antal tveksamma industriledare att Tetra Pak var på rätt spår, att investeringen var motiverad och hade en framtid. Efter fabriksvisningen hade Ruben beställt lunch på den lokala restaurangen Arnaldo i Rubiera. Jag fick uppdraget att arrangera mötet och hade förvarnat restaurangägaren att besökarna hade "högsta prioritet". Arnaldo meddelade att trerättersmenyn skulle vara nytillverkad, typiskt italiensk mat. Ruben önskade lamm men godkände till slut den föreslagna lunchmenyn.

Ruben var en visionär, en entreprenör som alltid hade nya projekt på gång. Bland annat gummimattor som korna låg på. Därigenom blev mjölken så ren att den kunde levereras direkt till kunder i Tetra Pak med extra krav på produkten – att förvara mjölk utan kyla i en tid när nästan alla italienska hushåll saknade kylskåp.

Ruben konstaterade även att konst-

gödsel inte var lösningen. Han blandade kogödsel med torvströ och fick då en gödsel som inte innehöll några kemiska produkter. Produkten fick namnet "Simonestorps solsken" och var lämplig i trädgårdar såväl som på golfbanor. Ruben upptäckte också att flodkraften höll på att dö ut på grund av sjukdom och började producera yngel till signalkräfter (numera finns nästan enbart signalkräfter att köpa).

Ruben ägde 29 galopphästar och frågade mig vid ett tillfälle: "Ragnar, vill du förlora pengar?" Nej, svarade jag, helst inte. "Om du ändrar inställning ska du skaffa hästar..."

Ruben hade många idéer, Han var en innovatör på många områden. Allt lyckades inte. Han var mycket inblandad i vår nya ölförpackning "Rigello". (Rigello var en plast flaska för drycker, lättare att bära än en glasflaska.) Den blev inte den framgång som vi hoppats på. Men för det allra mesta var han en vinnare och det var en stor stimulans och upplevelse att ha fått arbeta med honom i så många år.

Ragnar Mandersson

# Råå för hundra år sedan



*Förste januari 1918 inkorporerades municipalsamhället Råå i staden Hälsingborg. En av årets utställningar kommer att handla om processen kring inkorporeringen och om vad vårt samhälle hade med sig till staden. Läs också gärna om Stina Norlings artikel i museitidningen Nr 2 1917!*

*Vad vet vi mera om hur vårt lokalsamhälle såg ut året då vi blivit stadsbor? Och hur såg omvärlden ut?*

## Hur avgränsades Råå?

Municipalsamhället som gick i graven hade inte varit stort, utan slutade i söder vid Råån, i öster vid Lussebäcken och i norr efter begravningsplatsen. Alla hus hade ett nummer, som Råå nr 1, Råå nr 2 osv. Även fastigheter på Raus grund

och Pålstorps grund, mellan nuvarande Rååvägen och Lussebäcken, ingick. Efter inkorporeringen varierar det vad som räknats till stadsdelen Råå. Folkmängden 1918 har i alla fall uppskattats till omkring 3000 personer. I ett ”preliminärt betänkande rörande frågan om inkorpore-

ring av Raus kommun med Hälsingborgs stad” av Johan Bååth, Oscar Trapp och A.J. Christiernsson skriver man ”...en befolkning av allenast något över 1900 personer”. Kanske en underdrift för att få Råå att låta mindre betydelsefullt?

**I kyrkoböckerna** hittar vi födda och döda, inflyttade och utflyttade. I Raus församling bodde förstås många fler, med adresser som Raus, Pålstorp, Örby, Köpinge, Ramlösa och Raus Plantering. När jag begränsar mig enbart till personer med Råå, Raus grund och Pålstorps grund som adress dog 19 kvinnor och 20 män under 1918. Trettiofem barn föddes levande, 21 pågar och 14 tjejer. Två dödfödda gossebarn rapporterades. Under året flyttade 52 personer ut från och 57 in till Råå.

De allra flesta som flyttade ut eller in var unga män och kvinnor, ofta födda på 1890-talet. Få äldre, få familjer. Två skolbarn flyttade ensamma in, två ensamma ut. Fosterhemsplaceringar? De unga som flyttade till och från Råå hade yrken inom hantverk och service t.ex. snickare, murare och servitriser eller tjänarinnor. (Beteckningarna piga och dräng, som används flitigt i äldre kyrkoböcker, är borta 1918.) Endast ett par är inskrivna som sjömän. Man flyttade till och från Hälsingborg (stavades så 1912-1971) och Malmö framför allt, men även andra orter i Skåne angavs ofta. Ett fåtal gav sig iväg längre bort som sjömannen Henning Natanael Bruce till Kungälv. Det flyttade in människor från alla möjliga håll i Sverige, t.ex. Karlskrona, Linköping, Stockholm (flera) och Säter. Den som kom längst bort ifrån i Sverige kom ändå från Överluleå. Det fanns ett utbyte med Danmark, då två danska medborgare återvände till Köpenhamn och två svenskar emigrerade dit. Tre personer

immigrerade från Danmark till Råå, bl. a. sjömannen Carl Johan Schönberg. Två personer flyttade in från Amerika, med svenska namn. Emigranter som återvände? En kvinna emigrerade samtidigt till Nordamerika.

Då som nu ville ungdomen ut och röra på sig och pröva nya områden. Det gällde förstås att få arbete. Råå var inget isolerat samhälle för hundra år sedan.

## Födda

Av de 35 nyfödda små liven 1918 var endast fem födda utom äktenskapet. En över 60-årig gift man erkände faderskapet till ett fliekebarn vars mor var mer än 30 år yngre och boende på annan adress på Råå. Modern fick föda barnet i Hälsingborg och barnavårdsnämnden aviserades. Hur det gick för barnet vet jag inte, men modern står som ogift till sin död många år senare. Fyra andra barn föddes av ogifta yngre kvinnor. En kvinna hade fått hit sin fästman till Råå i november, men födde ändå sitt ”trolofningsbarn” i Björnekulla före jul, undrar varför... Några gifte sig istället i sista stund före förlossningen. För hundra år sedan var det en skam att få ett ”oäkta” barn och det var inte ovanligt att den gravida kvinnan skickades bort från hemmet för att föda i skymundan. Endast moderns, inte faderns, civilstånd skrevs upp i födelseboken. Alternativen var: gift, änka eller fränksild, trolovad, ogift.

## Döda

Hälsoläget ser förvånansvärt bra ut om man ska tro dödboken. De flesta som dog på en Råå-adress var nämligen äldre människor och bara tre levande födda spädbarn dog under 1918, vilket tyder på ett gott näringstillstånd trots ransonering av vissa livsmedel. Diagnoserna var ”influenza”, ”gastroenteritis acuta” respek-

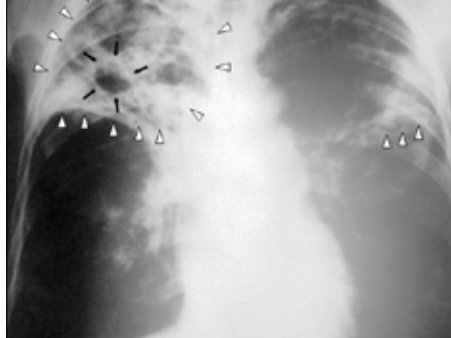
tive ”angina tonsillaris + nephritis acuta”. En obehandlad halsfluss kan kompliceras med dödlig njurinflammation. En bebis kan än i dag blixtnabbt bli dödssjuk i blodförgiftning med halsflussbaciller (streptococcer).



Motorvagn med släpvagn vid Råå station.

Ett småbarn fick sätta livet till och det var i en olycka. Lille Gösta Henry Anton var 19 månader när han blev ”överkörd av elektiskt tåg vid Hälsingborg-Råå järnväg”. Han fördes till Hälsingborgs Lasarett där han avled samma dag. Det kan inte ha varit lätt för den som hade ansvaret för den lille. En sjuårig tös dog i lunginflammation.

Åtta personer 81-89 år gamla fick diagnosen ålderdomssvagheter eller ”marasmus senilis”, ett par med tilläggsdiagnoser. Två män mellan 60 och 70 år dog av hjärnblödning. En 40-årig fiskardotter dog av ”hjärtförlamning” vilket ju inte säger så mycket. En 80-årig skeppare dog av ”magkatarr (cancer?)”. Det finns bara en ”säker” cancerdiagnos i materialet, även den en magsäckscancer. Tuberkulosen tog fem personer, 27-60 år gamla, varav en skomakarhustru inlagd på Kungshults sanatorium. En 40-årig man hade diabetes och fick ”lunggangrän”, vilket lär betyda en elakartad form av abscess, varansamling, i lungan. En 77-årig man dog av urinvägsinfektion – man kan misstänka prostatabesvär med avflödeshinder



Lungtuberkulos var vanligt för 100 år sedan. Endast sju dödsfall finns registrerade inom Råå 1918.

som orsak. Fyra män dog av lunginflammation. Utan antibiotika var dödligheten hög vid lungsjukdomar.

### Spanska sjukan kommer till Råå

I oktober månad hade spanska sjukan, en världsomfattande influensaepidemi, kommit till Råå. I Raus församling dog sammanlagt 70 personer i influensan mellan 2 oktober 2018 och 13 februari 2019, flest i oktober till december. Endast sju dödsfall finns registrerade inom Råå. Fem unga kvinnor och män avled i förtid i oktober-november. Ett tragiskt öda drabbades sjömannen Bror Charles Sörensson f. -95, som gifte sig 8/12 2017 med Anny Kristine Petersson f. -98. Sonen Sven Olof föddes 3/1 1918. Sedan dog Bror Charles 1/11 i ”Influensa + Dubbelsidig lunginflammation”. Bröllop, födsel och begravning inom ett år...

En 70-årig änka avled också i influensakomplicationer. Det ovan nämnda spädbarnet, en liten gosse, dog ”utan dop och namn” 10 dagar gammal. Var kanske alla sjuka därhemma och ingen kunde sörja för dopet?

### Fler tragiska dödsfall

En annat tragiskt öde drabbade 29-årige sjökaptenen Bror Erik Göransson med familj. Han förmäldes med Blenda Cecilia Olsson i januari 1917. Drygt ett



Fiskekajen Råå Hamn omkring 1918.

år senare, 23/3 1918, dog han i status epilepticus. Man kan dö i ett långdraget epileptiskt anfall som leder till syrebrist, särskilt utan medicinsk behandling. Det verkar konstigt att en känd epileptiker skulle ha blivit sjökaptan. Kanske var anfallet betingat av en annan bakomliggande sjukdom, troligast en hjärntumör. Den unga hustrun var gravid och två månader senare födde hon sonen Bengt Erik.

Familjen Sörensson i Råå nr 41 hade förlorat ytterligare en yngling ett halvår före Bror Charles död. Sören Erik Israel var 17 och sjöman ”på praktik i Lübeck å skonerten Ragnar” då han föll från masten 16 april 1918. Han avled följande dag ”säkerligen av inre skador”. Dödsanmälan gjordes från svenska konsulatet i Lübeck och stadsamtet i Lübeck utfärdade ett intyg på att inget hinder fanns för begravning.

(Ett nytt liv kom också 1918 till Sörenssons i Råå nr 41, gossen Kurt Ivar, son till ett ungt nygift par.)

Första världskriget som rasade under en stor del av 1918 tog livet av flera unga män med adresser i eller nära Råå. I januari träffades Ångaren Fylgia från Göteborg av en torped i aktern. Stueren Carl William Holmer, Raus, hörde till de omkomna. Ångaren Motala Ström från Norrköping försvann med man och allt, troligen minsprängd, i november samma år. Bland de omkomna var maskinisten Einar Valentin Teodor Cederholm, Raus, och eldaren Petter Edvin Börje Serman från Råå. Se f.ö. artikeln ”Dramatik och död för våra skepp och sjömän” i museitidningen nr 1 2014!

### Fiske och sjöfart

Råå var ett livaktigt samhälle med framför allt hamnen och fisket som sin styrka. Fiskets storhetstid varade från 1880-talet till ungefär andra världskrigets slut med den allra bästa tiden ca 1890-1900. 1918 ska det ha funnits omkring 80 fiskebåtar med hemvist Råå, ungefär hälften däck- ►



ade. Inkomsten från fisket hade sjunkit till uppemot hälften av vad det hade varit som bäst. Antalet yrkesfiskare hade också minskat till ca hälften av de 300 som livnärde sig på fisket på 1880-talet. 1918 gick man över från att väga i lispund (=8,5 kg) till nya besmaner graderade i kilo, vilket innebar problem för många äldre.



En del fraktfartyg fanns också i hamnen 1918, även om Kopparverket fått en egen hamn 1916 och inte längre behövde forsla sina produkter till Råå hamn. Enligt Sveriges Skeppslista 1919 fanns 19 handelsfartyg registrerade i Råå, varav de största var barkskeppet Tana och ångaren Ethel. En av de minsta var galeasen Nathanael, som ägdes av familjen Backe på Varvsgatan 12. Natanael fraktade bl.a. byggnadsmaterial mellan Halland och Danmark, och Gotland och fastlandet under sommarhalvåret. På vintrarna fiskade man.

Den vackra barken Sigyn köptes till Råå 1918, kapten Carl Titon Jonasson. (Han fick heta så eftersom han var tionde barnet, enligt sondottern Signhild Jonasson.)

Flera varv byggde och lagade båtar, t.ex. Råå Varfsaktiebolag (sedermera Holms skeppsvarv), Bernhard Pålssons Båtvarv och Christian Lunds varv. Utvecklingen gick från små partrederier till

större som Råwalls och Rederi AB Walen (Axel Johannesson Falkland).

### Föreningsliv och församlingar

Föreningslivet fortsatte efter inkorporeringen. Man spelade fotboll i Råå Nya Bollklubb och sköt prick i Råå Skyttegille. Råå Fiskareförening hade fortfarande betydelse som yrkesförening och även begravningskassa. Fiskeritillsynsman Nils Petter Pettersson var ordförande 1917-18, då han avlöstes av sjökapten Paul Ludvig Nilsson. Godtemplarlogen Enighet värnade om nykterheten. Detsamma gjorde väl frikyrkorna. Varför ”syndiga och fromma” om kaptenerna i Råå-visan från 1918? Hade revy författaren i Hälsingborg fantasier om vad sjömännen gjorde i hamnarna? Fromma var många förvisso. Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (en lågkyrklig och nyevangelisk väckelserörelse inom Svenska kyrkan som betonar vikten av lekmanengagemang i kyrkan) hade sitt Missionshus. Svenska Missionsförbundet hade sin församlingskyrka Betel på Långgatan sedan 1885. Frälsningssarmén var etablerad på Råå sedan 1889. Metodisternas kapell Emmanuelskyrkan stod färdigt 1891. Många familjer fann gemenskap i dessa församlingar.

### Mot ett modernt samhälle

Råå var ett förhållandevis modernt samhälle för hundra år sedan. Man hade elektricitet sedan 1916. En ny bro över Råån hade byggts 1917. Gatorna var i allmänhet stensatta, t.ex. lades storgatsten på nuvarande Kaptensgatan i samband med inkorporeringen. Man kunde ta tåget till Hälsingborg, numera fanns normalspårig elektrifierad järnväg. Barnen gick i Råå Södra Skola och kunde fortsätta i Högre Folkskolan och låna böcker i Råå bibliotek. Vi hade en lotsstation sedan 1902



Stora Hotellet/  
Råå Hotell  
omkring 1918.

och Råå fyr var på plats sedan 1907. En frivillig brandkår släckte eldsvådorna. Det ståtliga vattentornet som stod färdigt 1916 kunde tyvärr inte användas efter inkorporeringen – Slottshagstornet i Hälsingborg låg högre. Det fanns kloakledningar. Badrum och vattenklosett var dock en lyx – de flesta hade nog avträdets utomhus och badade en gång i veckan i en balja i köket.

Man kunde äta gott på Stora Hotellet, byggt 1908, och inhandla starka drycker på Råå Spritförsäljnings AB som fanns i den gamla krogen Hörnans lokaler på Kaptensgatan. Det fanns mejeri och tvättinrättning. Rangströms badhus erbjöd bad med möjlighet till omklädning. Man stod inte gärna på stranden och klädde av sig under en handduk på den tiden. Jag tror inte heller man travade omkring i badrock på morgnarna. Även Råå Kallbadhus med badmästare N.P. Pettersson fanns 1918, då det togs över av Hälsingborgs stad. Mathilda Bergkvists syateljé var igång sedan 1915. Sjuksköterskan och kloka gumman ”Norskan”, Oline Kristine Johansen, botade Rååbornas

krämpor (och även många andras). Smittsamma sjukdomar kunde behandlas i Raus Epidemisjukhus (nuvarande montessoriskolan Kärnhuset bakom Cedergrens plantskola). Bolaget Råå Likvagn ordnade med den sista transporten.

Det fanns många affärer vid tiden efter inkorporeringen, de flesta små. Några exempel på affärer som var i verksamhet 1918 är Råå Handelsförening, Råå Järn- och Maskinaffär, Anna Cillas Leksaks- och Bosättningsaffär och Råå frukt- och Grönsaksaffär. Kristina Olssons lilla affär fanns 1918 på Rååvägen 25. Troligen var även Berta Lundgrens Speceri- och Diversehandel igång, liksom Johanna Sermans Hökeri. Många små butiker sålde livsmedel. Husmor behövde inte gå långt hemifrån för att handla mat för dagen. Och väl var väl det för kylskåp eller andra hushållsmaskiner fanns ju inte. Elektriciteten användes till lampor, inte till uppvärmning eller apparater i hemmen. Ransoning var svår under första världskriget. Utan sillen och hemodlad potatis hade en del fått svälta.

*Elsa Lena Ryding*

# Helsingborg för 100 år sedan.

*Vad hände i staden under året efter inkorporeringen av Raus kommun inklusive municipalsamhällena Råå och Raus plantering?*

Johan Bååth var borgmästare och Malte Sommeliuss ordförande i stadsfullmäktige. Socialdemokraterna hade 17 mandat, liberalerna 5 och högern 24.

Borgmästaren höll tal från rådhustrapan efter tolvslaget på nyårsnatten. Han välkomnade ”de nya och friska krafter, kunniga och arbetsamma män och kvinnor på industrins, handelns, sjöfartens och fiskets, liksom jordbruksnäringens områden, som genom inkorporeringen tillfördes Hälsingborg”. Rååborna lär ha stått för kunnigheten i sjöfart och fiske.

Nyårsrevyn Hipp Hurrah gavs av Stellan Claesson och gick 36 gånger under januari 1918. Den välkända Råå-visan framfördes där. Refrängen lød som bekant:

*Leve Råå du lilla blomma  
med dina fromma och syndiga kaptener  
måtte så i fröjd och gamman  
nu smälta samman  
med Hälsingborg*



Ransoneringen var svår 1918. Konsul Persson lät odla potatis framför villan.

Ivar P:son Henning förlovade sig vid 42 års ålder med Gerda Charlotte Lindqvist och gifte sig i maj. Paret flyttade in i huset som ännu kallas Konsul Perssons villa.

HIF i final i svenska mästerskapet i fotboll mot IFK Göteborg 6 oktober på Stockholms stadion. Göteborgarna vann med 5-0.

Den 13 november 1918, två dagar efter vapenstillestånd på västfronten, inlöpte tyska ubåten U 53 i Hälsingborgs norra hamn under kapten Otto von Schrader. Det ledde till att manskapets internerades på husarkasernen och officerarna på Hotel Continental. Ubåten sattes under bevakning av svensk militär, som bodde ombord. Nästa morgon befanns vakten svårväckt, beroende på att de druckit av en tank fylld med portvin från en portugisisk båt som sänkts under kriget. Den farliga tanken förseglades. U 53 lämnade Hälsingborg 24 november.

*Elsa Lena Ryding*



# Sverige och omvärlden för hundra år sedan.



Första Världskrigets fasor.

## Krig, ransonering och spanska sjukan

År 1918 var betydelsefullt och händelserikt. Det var första världskrigets sista våldsamma år. Sverige var neutralt, men led av livsmedelsbrist p.g.a. avspärrningarna. Ransoneringen var värre än under andra världskriget. T.o.m. potatis ransonerades enligt en kungörelse av Folkhushållningskommissionen 2 augusti. Kösträdgården måste ha varit oerhört viktig. Fisket var likaså viktigt, även om det stördes av krigets minor. I delar av Sverige t.ex. i Norrbotten hungrade folket.

Tyskarna under Kaiser Wilhelm och befälhavarna Hindenburg och Ludendorff gick framåt i början av året. De gick till offensiv mot det av revolutionerna försvagade Ryssland. Ukraina och Baltikum intogs i februari och snart stod tyska armén 10 mil från Petrograd.

Fredsavtalet 3 mars var hårt för Ryssland. Under mars-april kunde tyskarna även rycka fram på västfronten. Deras krigslycka bröts i maj då färskare trupper från USA kommit på plats. I augusti stod det klart att Tyskland med centralmak- ►



terna inte kunde vinna kriget. Den 9 november abdikerade Kaiser Wilhelm II och den 11 november klockan 11 kom vapenstillståndet på västfronten, i praktiken en tysk kapitulation.

Finland hade fått sin självständighet 1917. Ett blodigt inbördeskrig utbröt i slutet av januari 1918. Striderna stod mellan de Röda – socialisterna inspirerade av revolutionen i Ryssland – och de Vita – mera konservativa samhällsbevarare. Till de Röda anslöt sig framför allt arbetarklassen och till de Vita överklassen. Tyskland stödde de Vita och Ryssland de Röda. I Sverige anslöt sig många frivilliga till de Vita och bildade Svenska Brigaden under general Mannerheim. Vid månadsskiftet april-maj hade de Vita segrat. Båda sidorna gjorde sig skyldiga till grymheter under och efter kriget.

Spanska sjukan, en svår influensa, kom till Sverige i juni 1918. Epidemin kulminerade i oktober med nästan 10 000 döda. Befolkningen saknade immunitet. Miljoner blev sjuka och i genomsnitt 2 % dog i komplikationerna, även många unga vuxna. Dödligheten var högst i Norrland. God omvårdnad och konjak var enda botemedel.

### Allmän och lika rösträtt

I Sverige regerade en koalition med liberaler och socialdemokrater under ledning av stadsminister Nils Edén, liberal. Hjalmar Branting ledde socialdemokraterna men avstod 1918 från ministerplats.



Edith Södergran gav ut diktsamlingen Septemberlyran.

*”Tid – förvandlerska,  
tid – förstörerska,  
tid – förtrollerska...”*

Koalitionsregeringen hotades dels från höger av tyskvänliga konservativa krafter och dels från vänster av revolutionsvänliga kommunister. Det rigida klassamhället ifrågasattes. Endast män med en viss inkomst hade rösträtt i Sverige. Arbetarna i staden och på landet organiserade sig. Kvinnorna hade ingen rösträtt och begränsade möjligheter till utbildning och anställningar. Landsföreningen för Kvinnors Politiska Rösträtt (LKPR) arbetade oförtröttligt för förändring. Under hela året 1918 debatterades rösträttsfrågan i riksdagen. Demonstrationer och revolutionära stämningar skrämde många. Författaren Per T Ohlsson menar att det faktiskt kunde blivit en revolution i landet om inte mera sansade vänsterpolitiker som Hjalmar Branting hade valt att sätta demokratin före socialismen. Inom högern valde man av liknande skäl att ge avkall på sina krav. Bolsjevikskräcken gynnade demokratin. Till slut röstades igenom allmän och lika rösträtt den 17 december 1918. Kvinnor fick dock inte rösta i riksdagsvalet förrän 1921 eftersom det krävdes beslut av två ordinarie riksdagar för detta. Även annan lagstiftning moderniserades i riktning mot vårt moderna samhälle, t.ex. kom en ny fattigvårds-lag och fattigauktioner förbjöds.

Elsa Lena Ryding

Källor: Jan Davidsson: *Det gamla Fiskeläget*. Jan Davidsson: *Skepp och Sjömän*. Per T Ohlsson: 1918. Curt Persson: *Om gamla Råå*. Ivar P:son Henning: *En gammal Hälsingborgares minnen*. Nils Pålsson (red.): *Glimtar från Rååfiskets storhetstid*. Sveriges skeppslista 1919. Kyrkoböckerna Raus församling. Museitidningen nr 1 2014 och nr 2 2017. Protokoll och handlingar m.m. i ärende angående Raus kommuns inkorporering. med Hälsingborgs stad.

# Vad hette Rååborna för hundra år sen!

*De kunde heta Neptunia, Ferdinand eller Konstantin.*

Efter att ha suttit med näsan i kyrkoböckerna blev jag mer och mer fascinerad av de långa och ibland högtidliga namnen på barn och män och kvinnor för 100 år sedan. I och för sig var enkla korta namn det allra vanligast. Flicknamnet Anna var troligen oftast förekommande, och det är ju fortfarande ett av våra allra vanligaste svenska namn. Andra återkommande kvinnonamn vid mina studier var Emma, Maria, Cecilia, Johanna, Kristina, Hilda och Hilma. Pojkar och män hette ofta Erik, Nils, Sven, Carl, Lars, Olof eller John. Äldre kvinnor kunde heta Bengta, Botilda eller Petronella.

Ofta hade man tre eller t.o.m. fyra förnamn, varav de sista i raden var längst. En liten tös kunde heta Signe Alfild Elvira Henrietta. En medelålders man var döpt till Olof Fredrik Anton Ehrenfrid. Hans unga hushållerska hette Adeleide Margareta Euphrysone.

Vad säger ni om Neptunia, Natalia, Constantia, Petrea, Italia, Isie, Wilhelmmina, Augusta och Benedikta? Petrea kanske är döpt efter ett skepp? Det var annars inte ovanligt att man döpte båtar efter familjemedlemmar. Det märks också att ett barn kan få exakt samma namn som ett avlidet syskon, något vi undviker idag.

Mansnamnen är mera sällan så högtidliga, men Ferdinand, Konstantin och Martinius låter ganska pompöst. Eller John Golden Alfons?

Skeppsbyggarfamiljen Holm fick som-

maren 1918 en liten påg med det ganska prosaiska namnet Carl Axel, lillebror till Åke Holm som tog över varvet och järnhandlaren John Holm. Föräldrarna däremot hade ovanliga namn. Fadern Idof Emil Holm lär ha kallats Emil och var skeppsbyggmästare. Finns det över huvud taget någon annan Idof? (Jo då, enligt Wikipedia fanns det 22 Idof i Sverige 2017.) Modern hette Hilma Jaquette Natalia, en intressant blandning av fornnordiskt, franskt och latinskt. Förlossningen var normal, moderns femte, och barnmorskan Kristina Magnusson förlöste.

Det finns och fanns många skäl till val av namn. Bland de 100 vanligaste namnen hos nyfödda i Sverige 2017 finns Emma och Hilda samt Erik, Carl, Nils och John, bland många mera ”moderna”. Ungdomar, när ska ni döpa en liten Råå-tös till Bengta? Det låter väl inte så dumt?

Elsa Lena Ryding





# PROGRAM

## FÖR RÅÅ MUSEUM 2018.



### SÖNDAGSAKTIVITETER:

**18/3:** "Film om Hans Rausing"

**25/3:** "69 år med havet som intresse – sjöscout, yrkessjöman och nöjesseglare" Bengt Magnusson berättar.

**8/4:** "Vad hände på Malen? Om badliv, grishållning och annat längs stranden på det gamla Råå". Kåseri av Mona Green.

**15/4:** "Film om Lasse Rögare". Föranmälan senast 5/4 till 261131 eller [info@raamuseum.se](mailto:info@raamuseum.se) p.g.a. stort intresse

**22/4:** "Fiskekvassen Wasas öde och framtid"  
Presentationer under ledning av Ragnar Thornberg.

**29/4:** "Lions Club Råå informerar".

**1/5:** Årets utställningar invigs.

**16/6:** Malmö Modellbåtklubb visar upp och kör med sina modellbåtar i hamnen.

**11/7:** Familjesegling med Nina.

**14/7:** Fiskelägets dag.

Är du intresserad av att delta i en studiecirkel om "GAMLA RÅÅ"  
på Råå museum under vintern 2018/19?  
För mer upplysningar – ring Mona Green 0706-65 10 67



# ÅRSREDOVISNING

## RESULTATRÄKNING FÖR INKOMSTÅRET 2017

### INTÄKTER

|                                  |            |            |
|----------------------------------|------------|------------|
| Medlemsavgifter                  | 99 483,00  | 83 800,00  |
| Entréavgifter                    | 144 155,00 | 83 757,00  |
| Entré och guidning               | 34 708,00  | 13 250,00  |
| Försäljning böcker kort etc      | 109 053,00 | 82 354,50  |
| Försäljning kaffe lotterier etc  | 40 741,00  | 33 633,30  |
| Bidrag medlemstidningen          | 14 678,00  | 21 584,00  |
| Driftsbidrag Helsingborgs kommun | 145 000,00 | 145 000,00 |
| Kursavgifter                     | 1 704,00   | 5 950,00   |
| Övriga ersättningar och bidrag   | 100 330,00 | 80 070,00  |

### SUMMA INTÄKTER

689 852,00 549 398,80

### KOSTNADER

|                                           |            |            |
|-------------------------------------------|------------|------------|
| Lönekostnader netto                       | 37 711,00  | 121 808,00 |
| Aktivitetskostnader                       | 43 442,30  | 28 117,95  |
| Inköp av varor för försäljning            | 51 565,75  | 29 727,60  |
| Förbrukningsmaterial, inventarieunderhåll | 1 185,00   | 13 464,00  |
|                                           | 233 904,05 | 193 117,55 |

### Administrationskostnader

|                                      |            |           |
|--------------------------------------|------------|-----------|
| Kontorsmaterial, porto, telefon etc  | 53 133,06  | 41 856,34 |
| Medlemstidningen                     | 25 644,99  | 25 334,57 |
| Marknadsföring, informationsmaterial | 19 757,00  | 17 168,00 |
| Utställningar                        | 88 175,00  | 4 784,00  |
| Föreningsavgifter, utbildning        | 550,00     | 1 400,00  |
|                                      | 185 260,05 | 90 542,91 |

### Driftskostnad för fastigheten

|                                          |            |            |
|------------------------------------------|------------|------------|
| Tomtarrende, hyror                       | 18 039,00  | 21 216,00  |
| El, vatten och avlopp                    | 54 328,00  | 52 647,00  |
| Larmkostnader                            | 43 370,00  | 55 307,75  |
| Försäkringspremier                       | 25 676,00  | 16 574,00  |
| Underhåll och komplettering av inredning | 50,994,10  | 54 670,75  |
| Projektkostnader                         | 0,00       | 30 000,00  |
|                                          | 192 407,10 | 230 415,50 |

### SUMMA KOSTNADER

611 571,20 514 075,96

### RESULTAT FÖRE AVSKRIVN OCH FINANSPOSTER

78 280,80 35 322,84

### AVSKRIVNINGAR

|                     |           |           |
|---------------------|-----------|-----------|
| Årets avskrivningar | 52 161,00 | 26 661,00 |
|---------------------|-----------|-----------|

### RESULTAT EFTER AVSKRIVN OCH FINANSPOSTER

26 119,80 8 661,84

### Finansiella kostnader och intäkter

|                             |           |        |
|-----------------------------|-----------|--------|
| Orealiserad värdeförändring | -1 290,26 | 436,96 |
| finansiella tillgångar      | -1 290,26 | 436,96 |

### ÅRETS RESULTAT

24 829,54 9 098,80

# ÅRSREDOVISNING

BALANSRÄKNING PER 2017-12-31

| TILLGÅNGAR                                      | 2017                | 2016                |
|-------------------------------------------------|---------------------|---------------------|
| <b>Anläggningstillgångar</b>                    |                     |                     |
| Materiella anläggningstillgångar                |                     |                     |
| Byggnader                                       | 3 733 544,00        | 3 733 544,00        |
| Byggnader motorhall                             | 1 160 823,50        | 1 160 823,50        |
| Byggnadsinredning                               | 168 630,00          | 195 291,00          |
| Takbeläggning                                   | 357 000,00          | 0,00                |
|                                                 | <u>5 419 997,50</u> | <u>5 089 658,50</u> |
| Finansiella anläggnings-<br>tillgångar          |                     |                     |
| Ruben Rausing's legat                           | 308 274,00          | 309 564,26          |
|                                                 | <u>308 274,00</u>   | <u>309 564,26</u>   |
| <b>Omsättningstillgångar</b>                    |                     |                     |
| Förutbetalda kostnader                          | 38 964,00           | 46 972,00           |
|                                                 | <u>38 964,00</u>    | <u>46 972,00</u>    |
| <b>Kassa och bank</b>                           |                     |                     |
| Kontantkassor                                   | 170,00              | 3 035,00            |
| Bank                                            | 2 128 818,74        | 2 437 258,92        |
|                                                 | <u>2 128 988,74</u> | <u>2 440 293,92</u> |
| <b>SUMMA TILLGÅNGAR</b>                         |                     |                     |
| <b>Eget kapital</b>                             |                     |                     |
| Ingående behållning                             | 7 761 737,70        | 7 752 638,90        |
| Årets resultat                                  | 24 829,54           | 9 098,80            |
|                                                 | <u>7 786 567,24</u> | <u>7 761 737,70</u> |
| <b>Kortfristiga skulder</b>                     |                     |                     |
| Övriga skulder                                  | 3 169,00            | 5 396,00            |
| Upplupna kostnader<br>och förutbetalda intäkter | 106 488,00          | 119 354,98          |
|                                                 | <u>109 657,00</u>   | <u>124 750,98</u>   |
| <b>SUMMA EGET KAPITAL<br/>OCH SKULDER</b>       | <b>7 896 224,24</b> | <b>7 886 488,68</b> |

# INFO-SIDAN

## ÖPPETTIDER 2018

### 18/3 -17/6

Söndag 14.00 -17.00

(Påskdagen 1/4 stängt)

### 19/6 - 16/9

Tisdag - Fredag 11.00 - 17.00

Lördag - Söndag 13.00 - 17.00

### 23/9 - 25/11

Söndag 14.00 -17.00

### 26/12

Hemvändardag 14.00 -17.00

**Medlemsavgiften** för 2018 är 200:-/ år.

**Entréavgift** för vuxna 75:- och för studerande  
med CSN-kort 40:-

**Fri entré** för barn och ungdomar upp till 18 år.

**Guidade grupper** - hela året efter tidsbeställning.

Guidning beställs på museet  
per telefon 042-26 11 31 eller  
e-post info@raamuseum.se.

Betala gärna med kort!

**Skolklasser** - hela året efter tidsbeställning.

Guidning beställs på museet per  
telefon 042-26 11 31 eller  
e-post info@raamuseum.se

**Skolklasser** från Helsingborgs kommun  
har specialavtal.

**Råå Museum för fiske och sjöfart**

Museiplanen 1, 252 70 Råå

Tel: 042-261131

E-post: info@raamuseum.se

Hemsida: www.raamuseum

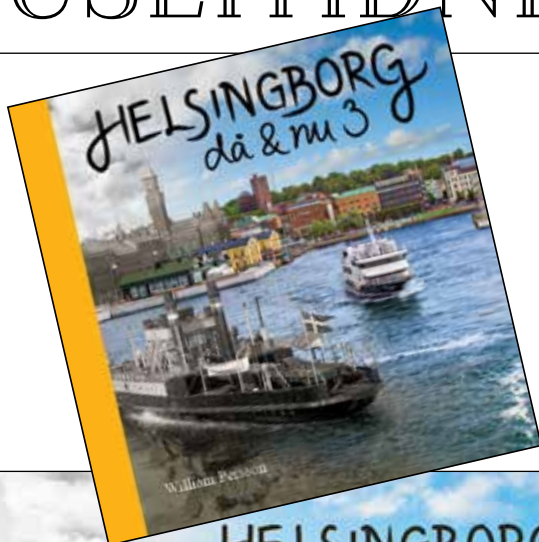
Bankgiro: 5601-4681



---

# MUSEITIDNINGEN

---



## **KALLELSE ÅRSMÖTE**

Årsmöte för Råå Museiförening hålles i Raus församlingsgård  
Kielergatan 25.

Onsdagen den 21 mars kl 19.00.

Efter årsmötesförhandlingar och information blir det kåseri om Helsingborg

## **HELSINGBORG DÅ OCH NU**

– en bildvisning genom staden med författaren och  
fotografen William Persson

Kaffe med gott tilltugg serveras. Föredrag och förtäring: 40 kr.

REDAKTIONSRÅD: Elsa Lena Ryding, Stina Norling,  
Britt Siversson Holmén, Inga-Lena Stelzer

REDIGERING: Susanne Gellberg

ANSVARIG UTGIVARE: Hans-Ingvar Green